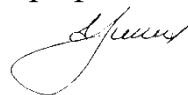

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Факультет економіки та менеджменту
Кафедра філософії та соціально-політичних наук

Затверджую:
Декан факультету
проф. Є. В. Мироненко /

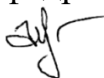
«_03_» ____09____ 2024 р.

Гарант освітньої програми:

доц. О. П. Кваша /
«_03_» ____09____ 2024 р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри філософії та
СПН
Протокол № 1 від 03.09.2024 р.

В. о. завідувача кафедри

доц. О.П. Кваша /

**Робоча програма навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВЧЕНЬ»**

галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	052 «Політологія»
назва освітньої програми	«Політологія»
рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)

Розробник: Шимко О. В., канд. іст. наук

Краматорськ-Тернопіль, 2024

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники		Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»		денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»
Кількість кредитів		ОПП (ОНП) «Політологія»	Обов'язкова	
6,5				
Загальна кількість годин				
195				
Модулів – 2		Професійна кваліфікація: бакалавр політології	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2			1	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ _____ (назва)			Семестр	
			2	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 4 самостійної роботи студента 6,5		Лекції		
		36		
		Практичні/Лабораторні		
		36		
		Самостійна робота		
		123		
Вид контролю				
		іспит		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання - 72/123

II ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1 Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання.

Історія зарубіжних політичних вчень — одна з важливих складових частин духовної культури людства. В ній знайшли відображення погляди мислителів трьох з половиною тисячоліть. За цей час умови життя людей і форми їх політичної організації в більшості випадків змінилися кардинально. На цьому шляху мислителі зводили своєрідні містки. Багато труднощів, зусиль волі, напруження розуму витрачено на пошуки відповідей, як зробити кращим життя людства.

Цілком зрозуміло, що кожний народ проходить свій шлях до кращого буття. Тому, спираючись на загальнолюдські надбання політичної теорії і практики, можна знайти оптимальне розв'язання політичних проблем національного відродження тих чи інших країн, зберегти інтелектуальні і матеріальні сили народу. Це в повній мірі стосується й України. Як вчив стародавній грецький письменник і історик Плутарх, слід дивитись в історію, як в дзеркало. У кожного покоління свої пристрасті й уподобання, свої уявлення про добро і зло.

На наш погляд, історія політичних вчень — це духовний заповіт одного покоління, старшого молодшому, що починає жити, наказ, щоб все життя людство послідовно розвивалось, захоплювало своїми досягненнями розум, серця, ставало автографією, що називається всесвітньою історією. Проте історія політичних вчень це не тільки одне минуле, вона складає документ, по якому люди входять в сучасне, в володіння цілої суми істин та знань, здобутих стражданнями, політими часом кривавим потом; історія політичних вчень — програма майбутнього суспільного життя.

Вивчення історії політичних вчень мислителів минулого дає можливість пізнати себе, простежити, як формувалися політичні цінності тих чи інших народів, як еволюціонізувало їх мислення.

2.2. Мета дисципліни: викладання навчальної дисципліни «Історія зарубіжних політичних вчень» сприяє формуванню у студентів ґрунтовного комплексу знань і цілісного уявлення про зародження і розвиток зарубіжних політичних вчень як важливих складових духовної культури людства від найдавніших часів до сьогодення.

2.3. Завдання дисципліни:

- ознайомити студентів з класичними парадигмами зарубіжних політичних вчень;
- сформувати у студентів чітке уявлення про базовий понятійний апарат політичної теорії в її історичному розвитку;
- сформувати навички самостійної роботи з першоджерелами з історії зарубіжних політичних вчень;
- дати студентам розуміння логіки формування і функціонування однотипних політичних теорій в рамках певної історичної епохи і навчити їх основам аналітичного виявлення загальних і особливих рис того чи іншого кола політичних концепцій;

- допомогти студентам виробити власну позицію по відношенню до дискусійних проблем історії зарубіжних політичних вчень;
- показати студентам як ідеї і досягнення минулого впливають на сучасні політичні погляди, на теорію и практику сьогодення;
- спонукати студентів до інтелектуального осмислення і практичного застосування історико-теоретичної спадщини в галузі політичних вчень, виходячи з їх майбутньої діяльності як фахівців-політологів.

2.4. Міждисциплінарні зв'язки. Базою для вивчення дисципліни є попереднє вивчення таких дисциплін, як: «Історія України та української культури», «Всесвітня історія», «Правознавство», «Філософія», «Іноземна мова».

2.5. Обсяг навчальної дисципліни та його розподіл за видами навчальних занять:

загальний обсяг становить 195 годин / 6,5 кредитів, в т.ч. денна форма навчання: лекції – 36 годин, семінарські – 36 годин, самостійна робота студентів – 123 годин; заочна форма навчання: лекції – 4 годин, практичні (семінарські) – 4 годин, самостійна робота студентів – 187 годин.

2.4 Мова викладання: українська

III ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Історія зарубіжних політичних вчень» увага приділяється оволодінню здобувачами такими загальними та фаховими (спеціальними) компетентностями, як:

- знання предметної області та професійної діяльності (ЗК 01);
- здатність зберігати та приумножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології (ЗК 07);
- здатність використовувати категорійно-понятійний апарат та аналітично-дослідницький апарат (СК 01)
- здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем на основі опанування класичної та сучасної політичної думки (СК 02);
- здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у контексті їх функціонування (СК 05);
- здатність презентувати результати теоретичних та прикладних досліджень для фахівців та нефхівців (СК 09).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

- розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності (ПРН 01);
- розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери історії зарубіжних політичних вчень, знати її цінності та досягнення (ПРН 07);

- вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат (ПРН 08);
- вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі історичного досвіду політичних доктрин (ПРН 09);
- вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах (РН 10);
- здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у контексті їх функціонування (ПРН 12);
- презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань (ПРН 16).

Здобувачі вищої освіти, вивчаючи навчальну дисципліну «Історія зарубіжних політичних вчень», опановують систему знань і навичок, що дозволяють сформулювати такі спеціальні результати:

у когнітивній сфері:

здобувач здатний продемонструвати знання і розуміння основних етапів становлення і розвитку історії зарубіжних політичних вчень, розуміння специфіки цієї науки в її визначальних рисах;

усвідомлювати особливості структурної кореляції між історією, національним менталітетом і формою політичного устрою держави;

розуміти місце вітчизняної політичної традиції у світовій традиції;

мати уявлення про еволюцію основних державницьких ідей та проблем, орієнтацію в напрямках і тенденціях сучасного державотворчого дискурсу, їх зв'язку з попередньою інтелектуальною історією;

демонструвати знання і розуміння основних процесів сфери політичних вчень: розвиток державотворчого потенціалу суспільства, формування системи толерантних політичних відносин, розвиток партнерства.

в афективній сфері:

здобувач здатний критично осмислювати лекційний та поза лекційний навчальний матеріал;

використовувати набуті знання при веденні дискусій з актуальних проблем специфіки історії політичних вчень в його визначальних рисах;

демонструвати знання спеціалізованої літератури з досліджень політичних вчень, аналізувати науково-історичну та філософську літературу (як тексти першоджерел так й критичні дослідження), визначати їх місце і роль в історії зарубіжних політичних вчень;

аналізувати основні етапи розвитку політичних вчень; орієнтуватися у сучасних наукових концепціях, в межах яких здійснюється її вивчення, ключові історичні події та постаті, які визначали розвиток науки;

оцінити сучасний стан політичних відносин на конкретних прикладах та дискутувати у професійному середовищі;

співпрацювати із іншими здобувачами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань;

ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики.

у психомоторній сфері:

здобувач здатний самостійно бачити, виявляти та аналізувати феномен історії зарубіжних політичних вчень у широкому контексті культури та науки;

слідувати методичним підходам до розрахунку державотворчого потенціалу суспільства, проводити аналіз політичних відносин, робити висновки на основі проведеного аналізу у сфері політичних доктрин;

брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості;

презентувати результати проведених державотворчих досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;

мати навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу;

здійснювати аналіз та інтерпретацію гуманітарного тексту: виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї.

IV ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Політична думка Стародавнього Світу, Середньовіччя, доби Відродження та Реформації.

Тема 1. Історія зарубіжних політичних вчень як складова науки про політику.

Предмет історії зарубіжних політичних вчень. Місце даного курсу в системі суспільно-політичних наук. Взаємозв'язок історії зарубіжних політичних вчень з іншими галузями гуманітарних дисциплін і сучасними теоріями політики. Соціально-економічна обумовленість виникнення, зміни, розвитку зарубіжних політичних вчень. Поняття політики. Співвідношення загальнолюдського і класового в історії політичної думки. Причини і наслідки плюралізму вчень, напрямків, шкіл у політичній ідеології. Визначення предмета.

Методи історії зарубіжних політичних вчень. Співвідношення об'єктивного і суб'єктивного в історії зарубіжних політичних вчень. Періодизація і структура курсу. Література з курсу.

Тема 2. Політичні вчення Стародавнього Сходу.

Індія у VI – II ст. до н.е. Характеристика Вед – давньоіндійських пам'яток культури та історії. Сутність розподілу суспільства на чотири стани (варни). Брахманізм як релігійно-філософська система суспільства. “Закони Ману”.

Історико-культурні передумови виникнення буддизму. Наукові дискусії навколо особистості Будди. Етичні, соціальні та “атеїстичні” аспекти вчення Гаутами. “Чотири шляхетні істини” - ядро вчення Будди. Істинний серединний шлях до нірвани – вісім сходинок духовного підвищення. Моральні заповіді буддизму, його “ідеальне суспільство”.

Життєвий шлях Каутільї. “Артхашастра” – вершина політичної думки Давньої Індії. Головні ідеї трактату: соціальний та державний устрій, питання внутрішньої та зовнішньої політики, організація дипломатичної служби, військово мистецтво, співвідношення етики та політики, політики та релігії.

Історико-культурні передумови виникнення конфуціанства. Особистість Конфуція. Соціально-моральний ідеал Конфуція. Його вчення про “шляхетну людину”. Ідеальне суспільство вчителя. Концепція державного правління. Культ Неба та його суспільно-політичне значення.

Причини виникнення легізму. Гунсунь Ян як найвидатніший теоретик та практик легізму. “Книга правителя області Шан” – найзначніша пам’ятка політичної думки Китаю. Концепція державного правління Шан Яна. Економічні та політичні проблеми перевлаштування держави. Вчення про методи управління народом. Концепція про покарання. Обґрунтування доцільності деспотії.

Тема 3. Політичні вчення Стародавньої Греції.

Виникнення і розвиток політико-правових вчень в Стародавній Греції.

Специфіка античної картини світу у філолофсько-політичному вимірі. Загальна характеристика політичної думки Стародавньої Греції: основні напрямки, проблеми, найвидатніші представники.

Життєвий шлях Сократа. Сократ як основоположник моральної філософії. Основні принципи сократівської етики. Етичні чесноти. Політико-правові погляди Сократа. Спроба класифікації різноманітних форм державного устрою та державного управління. Концепція договірних стосунків між державою та громадянами. “Справа Сократа”.

Вчення Платона про ідеї та ідеальну державу. Справедлива людина й справедлива держава. Зрівняння жінок у правах із чоловіками. Три стани ідеальної держави, їхні функції й спосіб життя. Відношення Платона до приватної власності, багатства та бідності. Його уявлення про основні типи державного устрою та причини державних трансформацій, про можливість перетворення надмірної волі в надмірне рабство.

Вчення Аристотеля про політику, державу та право. Погляд Аристотеля на людину як на «політичну істоту». Його метод політичного аналізу. Теорія походження держави. Типологія форм держави. Поняття «змішаної форми правління». Зв'язок політики з етикою.

Тема 4. Політичні вчення Стародавнього Риму.

Витоки римської державності від патріархального царства до республіки.

Вчення про походження держави в інтерпретації римських авторів: “природна” теорія виникнення держави Полібія; “договірна” теорія Лукреція та

“еклектична” теорія Цицерона. Ідея “природного відбору” та прогресивного розвитку людства Лукреція.

Римські вчення про форми державного правління. Вчення Полібія про змішану форму правління як найдосконалішу. Теорія держави Цицерона. Його вчення про прості та перекручені форми правління.

Теорія падіння нравів та ідея моральної реформи (Полібій, Посідоній, Саллюстій). Уявлення Цицерона про ідеального громадянина (“Про обов’язки”). Вчення про “морально-прекрасне” або про чотири основних чесноти. Поняття “справедливості” за Цицероном.

Римські вчення про ідеального правителя: аспект конкретно-історичний (або “лінія” Саллюстія) й аспект теоретичний (або “лінія” Цицерона).

Етико-політичні вчення Нової Римської Стої (I – II ст. н.е.). Сенека: моральне засудження нерівності, ідея єдності людства та духовної свободи кожної людини. Фаталізм, політична пасивність, космополітизм, індивідуалізм – основні риси вчення Сенеки. Сенека як “учитель смерті”. Марк Аврелій – імператор-філософ (“На самоті з собою”): відмова від радикальних заходів у політиці, проблема збереження соціальної рівноваги. Релігійний елемент у творчості філософа.

Середньовіччя як “епоха віри”: релігійний характер існування людини, законодавства, соціального устрою, суспільної та особистої моралі.

Тема 5. Політичні вчення Ранньовізантійської епохи

Історико-культурні особливості ранньовізантійської епохи. Христологічні та тринітарні філософсько-богословські суперечки IV – V ст. Гностики, хіліасты, аріане, несторіане, монофізити, халкедоніти, монофеліти.

Ліваній як останній ідеолог муніципальної аристократії. Суспільно-політичний ідеал Ліванія. Його вчення про “паразитів”.

Іоанн Златоуст як один з отців східнохристиянської церкви та видатних проповідників християнської моралі. Його концепція “монастиря у душі” та “християнського міста”. Вчення про милостиню. Проблема рабства у творчості Златоуста.

“Візантиноцентризм” Сінесія. Його концепція імператорської влади. Проблема рабства та варварства в інтерпретації Сінесія. Юстиніан – імператор та політичний мислитель. Його вчення про “симфонію” двох влад. Програма реформ імператора-богослова.

Відображення соціально-політичної та ідеологічної боротьби у Візантії IV – 1-пол. VII ст. у працях світських істориків (Амміан Марцеллін, Євнапій, Олімпіодор, Зосіма, Пріск Панійський, Прокопій Кесарійський, Агафій Мірнейський, Менандр Протиктор, Феофілакт Сімокатта).

Тема 6. Західноєвропейські політичні вчення епохи Середньовіччя.

Значення християнського перевороту в зміні політичної картини світу в Західній Європі. Християнський тип особистості і його відношення до політики.

Аврелій Августин – один з видатних ідеологів церкви та західної патристики. Основні ідеї його твору “Про Град Божий”. Розвиток автором християнської

концепції історії людства. Ідея теократичного панування у творчості Августина Блаженного. Вчення про «Град Божий» і «Град Земний» як спроба обґрунтування переваги церкви перед світською державою. Доводи на користь необхідності покори існуючій владі.

Еволюція католицької ідеї. Обґрунтування законності державної влади в душі католицизму. Фома Аквінський: проповідь гармонії розуму та віри, світ як ієрархічна система, виправдання корпоративної моделі суспільства. Вплив ідей Аристотеля на політичні погляди Фоми Аквінського. Його ідеї про державу, державну владу та форми правління. Відокремлення понять «сутність», «придбання» й «використання» влади. Фома Аквінський про співвідношення світської й церковної влади. Вчення про закон і його види.

Суспільний ідеал Данте Аліґ'єрі. Універсалізм та громадянськість – найважливіші риси світогляду поета та мислителя. Етика Данте. Поняття “вселенської монархії” – центральна ланка політичної філософії Данте. Вчення про злагоду як найголовнішу умову щастя.

Сретичний трактат Марсилія Падуанського “Захисник світу”. Пропаганда ідеї народоправства. Погляд автора на походження держави та на її сутність.

Тема 7. Політичні вчення епохи Відродження.

Відродження як історико-культурний феномен. Ідеал духовної свободи та автономії особистості. Гуманізм як ідейна основа ренесансної культури і як світсько-раціоналістичний світогляд. Гуманістичний зміст суспільної думки епохи Відродження.

Головний зміст громадянського гуманізму в Італії. Леонардо Бруні як основоположник цієї течії. Початок нової ренесансної історіографії. Моральна філософія Бруні. Проблема політичної свободи. Ідеал демократичної республіки.

Основні риси творчості Маттео Пальмієрі. Вчення про громадянські чесноти. Ідеал діяльного способу життя. Висвітлення суспільної значущості праці. Підкреслення творчого потенціалу людини. Проблема багатства та накопичення. Пополанська республіка – суспільно-політичний ідеал Пальмієрі. Ідея політичної свободи Аламанно Рінуччіні. Засудження тиранії. Тираноборчі мотиви у працях Рінуччіні.

Місце творчості Поджо Браччоліні в розвитку ренесансної суспільної думки. Вирішення проблеми накопичення, проблеми шляхетності людини та проблеми чернецтва (середньовічного аскетизму). Образ ідеального правителя у творі Дж. Понтано “Державець”.

Італійський мислитель Нікколо Макіавеллі – засновник нової світської політичної науки. Вчення про “державний інтерес”. Образ ідеального правителя (“Державець”). Парадокс Макіавеллі – протиріччя між загальнолюдською мораллю та реальною політикою. Політичний “макіавеллізм”.

Суспільно-політична спадщина Франческо Гвіччардіні: антиклерикалізм, ідея народоправства, проблема національної незалежності Італії.

Еразм Роттердамський – “громадянин світу” та видатний представник північного Відродження. “Християнський гуманізм” мислителя. Захист античної

спадщини. Етико-теологічна система (“філософія Христа”). Антиклерикалізм Еразма Роттердамського. Суперечка з Лютером щодо свободи волі людини. Тема труда в творчості гуманіста. Ідея космополітизму. Просвітництво Еразма Роттердамського. Уявлення про ідеальний суспільний лад та ідеального правителя. Пацифістська концепція зовнішньополітичної діяльності держави. Засудження війни.

Соціальні утопії як відповідна реакція на несправедливість та злочин реально існуючого світу та його політичний устрій. Томас Мор – англійський державний діяч та мислитель-гуманіст. “Утопія” Т.Мора та її загальна характеристика. Критика сучасного суспільного ладу західноєвропейських держав. Критика соціальної несправедливості та заперечення приватної власності. Ідеальне суспільство Т.Мора. Томмазо Кампанелла – італійський еретик, політик та мислитель. “Місто Сонця” – ідеал життя філософською общиною: суспільна власність, колективна праця, справедливість, рівність братерство. Гуманістична педагогіка Кампанелли.

Жан Боден: обґрунтування теорії державного суверенітету та абсолютної монархії. Соціологічні погляди мислителя.

Тема 8. Політичні вчення Реформації

Історичні передумови реформаційного руху. Ідеологічні основи Реформації. Вчення М.Лютера про “виправдання вірою”. Ідея “загального священства”. Концепція “трьох тільки”. Вимога підкорення церкви світській владі.

Томас Мюнцер – голова селянсько-плебейського крила Реформації. Його релігійні та соціально-політичні погляди. Суспільний ідеал Мюнцера. Зачатки республіканських ідей.

Реформаційні ідеї Ульріха Цвінглі. Заперечення церковної ієрархії, чернецтва, віри в чистилище та індульгенції, поклоніння святим, мощам та іконам. Трактування таїнства євхаристії. Швейцарський патріотизм Цвінглі. Засудження тиранії. Республіканізм реформатора.

Жан Кальвін та його “Наставління у християнській вірі”. Догмат про божий присуд. Земний успіх людини як знак божого благовоління. Трудова етика Кальвіна. Корінна реформа устрою церкви. Викладання питань громадянського правління. Створення теократичного режиму в Женеві. Історична доля реформаційного вчення Кальвіна.

Змістовний модуль 2. Політична думка Нового та Новітнього часів

Тема 1. Політичні вчення в Голландії та Англії за часів ранніх буржуазних революцій.

Особливості ранніх буржуазних революцій і їхнє відбиття в суспільно-політичній думці XVII століття.

Політичні вчення в Голландії в XVII ст. Політичне вчення Гуго де Гроота Гроція. Г. Гроцій про походження держави, суверенітет державної влади та її носіїв. Принципи міжнародних відносин. Особливості вчення Баруха (Бенедикта) Спінози про невідчужувані права громадян у межах дії державної влади.

Ставлення до форм держави.

Політична теорія Томаса Гоббса. Його політична парадигма: природний стан як «війна всіх проти всіх» і місія держави як джерела цивілізованого правопорядку. «Договірна теорія» походження держави. Погляди на сутність і форми держави й державний суверенітет. Вимога підпорядкування церкви державі. Співвідношення особистості й держави.

Політичні погляди Джона Локка. Зародження політичної ідеології лібералізму. Джон Локк про основні вимоги природного права (право на життя, свободу та власність), про походження, форми та завдання держави. Ідеал конституційної монархії. Ідея поділу влади, її соціальна обумовленість.

Тема 2. Політична думка французького Просвітництва.

Загальні риси ідеології Просвітництва.

Політичні погляди Франсуа-Марі Вольтера. Розуміння рівності та свободи. Критика церкви. Роль просвітництва. Вчення про народовладдя. Шляхи перетворення суспільства. Підтримка концепції природного права, природних законів як законів розуму.

Політична доктрина Шарля-Луї Монтеск'є. Географічний і соціокультурний детермінізм у його теорії. Визначення факторів, що впливають на суспільний і політичний лад. Вчення про форми державного правління й принципах, що лежать у їхній основі. Визначення політичної волі, розвиток теорії поділу влади й захист конституційної монархії.

Радикальний демократизм Жан-Жака Руссо. Його ідеї про природне право й причини суспільної нерівності. Відношення до приватної власності. Особливості «договірної теорії» походження держави. Ідея народного суверенітету.

Тема 3. Політичні вчення в США в період боротьби за незалежність.

Загальна характеристика основних напрямків північноамериканської політичної думки. Політичні погляди «федералістів». Александер Гамільтон, Джон Адамс, Джеймс Медісон. Політична характеристика Конституції США. Особливості американського консерватизму (збірник «Федераліст»).

Політичні ідеї радикальних демократів. Бенджамін Франклін. Право народу на самовизначення та переукладення суспільного договору. План конфедерації штатів. Томас Пейн. Особливості теорії природного права. Ставлення до рабства, революції. Томас Джефферсон. Ставлення до рабства. Обґрунтування правомірності народної революції. Декларація незалежності.

Тема 4. Політичні ідеї в Німеччині наприкінці XVIII – на почат. XIX ст.

Загальна характеристика основних напрямків політичної ідеології цього періоду.

Етико-правова концепція політики Іммануїла Канта. Зв'язок політичного і правового вчення з етикою. Право і держава. Мораль суспільства і моральність політики. Причини походження та основні функції держави. Розподіл влади і класифікація форм держави. Суспільно-політичний ідеал і проект вічного миру.

Теоретична концепція «замкненої торгової держави» Йогана-Готліба Фіхте.

Ідея відсутності уряду в майбутньому удосконаленому суспільстві. Необхідність державного примусу для дотримання прав особи. Народ як вище джерело влади. Право народу на революцію, зміну державного ладу.

Право, держава і громадянське суспільство у вченні Георга-Вільгельма-Фрідріха Гегеля. Розумні основи держави і права, їх дійсність. Поняття права і держави. Співвідношення громадянського суспільства і держави. Концепція розподілу і органічної єдності властей. Конституційна монархія. Міжнародне право, війна і мир, природний стан у сфері міжнародних відносин.

Тема 5. Політичні вчення в Західній Європі та Росії (XIX - початок XX ст.)

Лібералізм як провідний напрямок у суспільно-політичній думці XIX століття. Бенжамен Констан про розмежування політичної й особистої волі. Його критика необмеженого суверенітету народу. Конституційна монархія як політичний ідеал Бенжамена Констана.

Ієремія Бентам як автор теорії утилітаризму. Вимога невтручання держави в економічну діяльність. Захист приватної власності. Ліберальні ідеї Джона Стюарта Мілля. Індивідуальність як вища цінність. Загроза волі з боку тиранії «громадської думки» і концепція «захисту меншості».

Алексис де Токвіль - захисник і критик демократії. Його ідея про світовий демократичний процес і встановлення формально-правової рівності. Небезпеки на шляху демократії.

Політичні погляди представників утопічного соціалізму. Політико-правове вчення Клода-Анрі де Рувруа Сен-Сімона (Франція). Концепція стадій розвитку суспільства та еволюції держави. Проект і принципи промислової системи суспільства. Політичні погляди Шарля Фур'є (Франція). Критика капіталістичного ладу, буржуазної держави і права. Соціально-політичний розвиток суспільства. Фаланга як форма організації нового суспільства. Політичні погляди Роберта Оуена (Англія). Утопічний план політико-правової перебудови планети. «Робітничий комунізм» Вільгельма Вейтлінга (Німеччина).

Соціально-політичне вчення Фердинанда Лассаля. Уявлення про соціалізм. Специфіка трактування соціальної структури суспільства та панівного принципу суспільства. Сутність держави та її цілі. Ідеї про приватну власність і політичну владу. Шляхи переходу до нового суспільного ладу та його характерні риси.

Політико-правові теорії позитивізму. Огюст Конт - французький мислитель, автор "Курсу позитивної філософії" та "Системи позитивної політики". Держава і право на етапі теологічного, метафізичного і позитивного, або наукового типів світогляду. Солідарність всіх соціальних прошарків суспільства як умова високого матеріального рівня життя і науково-технічного прогресу. Органічна теорія держави Герберта Спенсера. Держава як біологічний організм. Два етапи розвитку держави: примітивний та індустріальний. Теорія насильства Людвіга Гумпловича. "Загальне вчення про державу". Насилля як основа утворення і необхідна умова зміцнення держави на ранніх етапах. Сила передреує право.

Націоналізм, расизм і геополітика в політико-правових вченнях Жозефа де Гобіно та Фрідріха Ратцеля. Жозеф де Гобіно: антропологічна соціологія і політична теорія. Раса як основа політичного процесу. Нерівність рас. Боротьба

рас як рушійна сила суспільного розвитку. Підпорядкування нижчих рас вищим. Заперечення демократії. Фрідріх Рітцель. Соціал-дарвінізм як основа політичних поглядів. Розуміння життєвого простору. Обмеженість життєвого простору і боротьба народів за існування. Виправдання агресії, війн.

Вчення Фрідріха Ніцше про державу і право. Концепція волі до влади. Ієрархія панів і підлеглих. Панування меншості обраних. Держава як засіб культурної та соціальної еволюції. Держава і особа. Держава та історична перспектива. Погляди Ф. Ніцше на війну і мир, на революцію як загрозу культурі.

Західноєвропейський анархізм. Теорія анархічного егоїзму Макса Штірнера. Влада, держава, право – перепони, що заважають індивіду на шляху досягнення особистого блага. Держава як умова особистого рабства. Антиклерикалізм і анархічний етатизм – основа політичного вчення П'єра Жозефа Прудона. Держава – порочне установа, що несе у собі зло. Державний апарат – паразитичний клас. Будь-яка влада – оплот тиранії.

Соціально-політична доктрина марксизму. Карл Маркс і Фрідріх Енгельс про походження та сутність держави, класову боротьбу, диктатуру пролетаріату, майбутнє комуністичне суспільство.

Російські західники та слов'янофіли. Західники (Т.М. Грановський, П.В. Анненков, К.Д. Кавелін, Б.М. Чичерін та ін.) про «єдину людську цивілізацію» та головну роль Західної Європи у світовому демократичному процесі. Захист ліберальних цінностей. Слов'янофіли (А.С. Хом'яков, К.С. Аксаков, І.С. Аксаков, Ю.Ф. Самарін та ін.) про самотність історичного розвитку Росії. Община та православна віра як два стовпи російської самотності. Критика західного індивідуалізму.

М.А. Бакунін та П.А. Кропоткін - видатні представники російського анархізму. Ідея «анархічного соціалізму» М.А. Бакуніна як альтернатива соціалізму. Критика державності та заклик до «народного бунту». П.А. Кропоткін як теоретик «анархічного комунізму».

Поширення ідей марксизму в Росії в останній чверті XIX – на початку XX ст. Г. В. Плеханов про політику, державу, революцію. Ленінізм – російський варіант марксизму. Вчення В.І. Леніна про історичний розвиток держави. Ідея революційно-демократичної диктатури пролетаріату і селянства. Питання про співвідношення понять диктатури і демократії. Погляди на федерацію і майбутню долю держави.

Політичні ідеї російських мислителів кінця XIX–початку XX ст. Ліберально-консервативні ідеї Б.М. Чичеріна. Концепція держави. Ідеї правової держави та громадянського суспільства. Консервативний політичний романтизм М.Я. Данилевського. Радикальний консерватизм К.М. Леонт'єва. М.Я. Данилевський та К.М. Леонт'єв про месіанське призначення російської нації. Концепція вселенської теократії В.С. Соловйова. Російська ідея в творчості М.О. Бердяєва. М. Бердяєв про витоки і смисл російського комунізму. Політико-правові погляди П. І. Новгородцева. Національно-політичні ідеї І.О. Ільїна.

Тема 6. Зарубіжні політичні вчення першої половини XX ст.

Формування політології як самостійної науки. Макс Вебер як класик західної політології. Його вчення про політику і політичну владу. Три ідеальні типи легітимності політичної влади за М.Вебером. Ідеї «раціональної бюрократії» та «плебісцитарної демократії».

Теорії політичних еліт. Класична «макіавеллістська школа» у теорії еліт. Теорія «політичного класу» Гаetano Моски. Дві тенденції у розвитку політичного класу: аристократична і демократична. Теорія «циркуляції еліт» Вільфредо Парето. Два головних типи еліт: «леви» та «лиси». «Залізний закон олігархії» Роберта Міхельса.

Еволюція ідей західноєвропейської соціал-демократії. Виникнення ревізійонізму. Едуард Берштейн. Ідейна еволюція до ревізійонізму. Заперечення марксизму. Етичний соціалізм. Характерні риси соціалізму. Розуміння демократії. Лібералізм і соціалізм. Заперечення необхідності соціалістичної революції і диктатури пролетаріату. Обґрунтування реформістської політики.

Карл Каутський. Популяризація ідей марксизму. Критика берштейніанства. Розуміння імперіалізму. Теорія ультраімперіалізму. Економіка і політика. Ставлення до війни. Ідейна еволюція до центризму. Соціальна революція. Шлях робітничого класу до влади. Революція і держава. Шляхи переходу до соціалізму. Диктатура і демократія. «Чиста демократія». Протиставлення марксизму і ленінізму. Роль центризму в еволюції соціал-демократії.

Расистська теорія Хаустона Стюарта Чемберлена. Відродження арійського духу, тевтонської культури. Виправдання війн вищої німецької раси проти інших народів.

Політико-правова ідеологія фашизму та націонал-соціалізму. Теорія історичного процесу як боротьби націй і рас за існування і самозбереження. «Національний соціалізм» і державний контроль за працею і капіталом. Ідея «правової держави» націонал-соціалістів. Тоталітарна модель політичної системи. Соціально-політичні ідеї Дж. Джентіле і Б. Муссоліні.

Тема 7. Сучасні зарубіжні політичні вчення.

Концепції індустріального суспільства. Проблеми технологічного впливу на людину та соціальний розвиток. Сутність теорії бюрократії та технократії (М. Вебер, Дж. Бернхем, Д. Белл, Дж. Гелбрейт, М. Дюверже). Р. Арон. «Вісімнадцять лекцій про індустріальне суспільство». Ж. Елюль. «Техніка, або виклик століття». Л. Мемфорд. «Міф про машину. Техніка і розвиток людини». Г. Маркузе. «Одномірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства». Еріх Фромм. «Революція надії». Збігнев Бжезинський. Роль технології у формуванні соціального ладу. Перехід від індустріального до технотронного суспільства. Завдання державної влади. Посилення державного контролю, здійснення технократичної диктатури. Зміни в структурі влади. Уявлення про демократію. Апологія капіталізму. Антикомунізм.

Концепції «постіндустріального», «інформаційного» суспільства. Проблеми та перспективи світової цивілізації. Д. Белл. «Прихід постіндустріального суспільства», «Культурні суперечності капіталізму». О. Тоффлер. «Третя хвиля».

Д. Лайн. «Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії». Р. Дарендорф. Проблеми сучасного глобального розвитку.

Сучасна демократія: її сутність, проблеми поширення та вдосконалення. Концептуальні моделі демократії: колективістська, плюралістична, елітарна, партиципаторна, консенсусна, мажоритарна, корпоративна. «Теорія груп» А. Бентлі, Д. Трумена. Ф.А. фон Хайек. «Шлях до рабства». Х. Арендт. «Джерела тоталітаризму». К. Поппер. «Відкрите суспільство та його вороги». С.М. Ліпсет. Спів громадська демократія. «Демократія в багатоскладових суспільствах». Р. Даль. Теорія демократії. Поліархія. Д. Гелд. Моделі демократії. С.Ф. Хантингтон. «Три хвили демократизації». Демократичний транзит (Д.А. Растру, А. Пшеворський та ін.)

Проблеми становлення демократичної політичної культури. Г. Алмонд. С. Верба. «Громадянська культура».

4.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна / заочна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Політична думка Стародавнього Світу, Середньовіччя, доби Відродження та Реформації						
1.	Історія зарубіжних політичних вчень як складова науки про політику.	9/13	2/1	2	-	5/12
2.	Політичні вчення Стародавнього Сходу.	9/13	2/1	2		5/12
3.	Політичні вчення Стародавньої Греції.	14/13	2	2/1		10/12
4.	Політичні вчення Стародавнього Риму.	14/12	2	2		10/12
5.	Політичні вчення Ранньовізантійської епохи.	10/12	2	2		6/12
6.	Західноєвропейські політичні вчення епохи Середньовіччя.	12/13	4	2/1		6/12
7.	Політичні вчення епохи Відродження.	16/12	2	4		10/12
8.	Політичні вчення Реформації.	11/12	2	2		7/12
Змістовий модуль 2 Політична думка Нового та Новітнього часів						
1.	Політичні вчення в Голандії та Англії за часів ранніх буржуазних революцій.	13/13	2/1	2		9/12
2.	Політична думка французького Просвітництва.	11/13	4	2/1		5/12

3.	Політичні вчення в США в період боротьби за незалежність.	14/12	2	2		10/12
4.	Політичні ідеї в Німеччині наприкінці 18- на поч. 19 ст.	14/12	2	2		10/12
5.	Політичні вчення в Західній Європі та Росії (19- поч.20 ст.).	16/13	2	4/1		10/12
6.	Зарубіжні політичні вчення перш.пол. 20 ст.	16/12	2	4		10/12
7.	Сучасні політичні вчення.	16/20	4/1	2		10/19
Усього годин		195	36/4	36/4		123/187

4.2. Тематика семінарських занять

№ /п	Вид і тема заняття
1	Історія зарубіжних політичних вчень як складова науки про політику.
2	Політичні вчення Стародавнього Сходу.
3	Політичні вчення Стародавньої Греції.
4	Політичні вчення Стародавнього Риму.
5	Політичні вчення Ранньовізантійської епохи
6	Західноєвропейські політичні вчення епохи Середньовіччя.
7	Політичні вчення епохи Відродження.
8	Політичні вчення Реформації.
9	Політичні вчення в Голландії та Англії за часів ранніх буржуазних революцій.
10	Політична думка французького Просвітництва.
11	Політичні вчення в США в період боротьби за незалежність.
12	Політичні ідеї в Німеччині наприкінці XVIII – на початку XIX ст.
13	Політичні вчення в Західній Європі та Росії (XIX - початок XX ст.)
14	Зарубіжні політичні вчення першої половини XX ст.
15	Сучасні зарубіжні політичні вчення

4.3. Перелік індивідуальних завдань

Головною метою індивідуальних завдань є самостійне опрацювання здобувачами додаткового матеріалу, формування власного світогляду щодо процесів та явищ, та контроль самостійної роботи студентів. Цей контроль здійснюється завдяки написанню студентами доповідей, рефератів, презентацій тощо. Підготовка презентації – вид самостійної роботи, що виконується здобувачем поза аудиторними годинами. Здобувач вільно обирає тематику з числа тем, які пропонуються планами семінарських занять, або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Наступним кроком студент здійснює бібліографічний пошук, використовуючи бібліотечні фонди або Інтернет-ресурси. Також складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь. Опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та

представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 10-15 слайдів, текст доповіді – 4-5 стандартних сторінок комп'ютерного набору з дотриманням усіх необхідних формальних вимог до письмових наукових робіт.

Теми рефератів, презентацій:

1. Порівняльний аналіз ідей софістів та Сократа.
2. Сократ як основоположник наукового аналізу політичного життя суспільства.
3. Ідеальна держава Платона та виникнення утопії як жанру політичної ідеї.
4. Погляд на типологію політичних режимів у Платона та Аристотеля.
5. Аристотель та його порівняльний аналіз політичних систем грецьких полісів.
6. Пізня Стоя як імперська ідеологія.
7. Роль християнства в політичному житті Римської імперії.
8. Погляди Аврелія Августина як продовження традиції римських стоїків.
9. Сутність, зміст та направленість католицьких доктрин для визначення стосунків із світською владою.
10. Фома Аквінський та переплетіння ідеї християнства, стоїків та поглядів Аристотеля.
11. Сутність та типологія єретичних ідеологій.
12. Політичні погляди Іоана Солсберійського.
13. Джон Уїкліф та питання святості приватної власності.
14. Вчення та дії Яна Гуса як спроба практичного втілення ідеалів раннього Відродження.
15. М. Кузанський як реформатор церкви на засадах цінностей народного суверенітету.
16. Роль та значення творів Л. Валла в розвитку політичних концепцій Відродження.
17. Потреба в виникненні поняття «*stato*» в працях Н. Макіавеллі.
18. Розуміння політики, що відображено в працях Н. Макіавеллі.
19. Практичні рекомендації володарю від Н. Макіавеллі.
20. Сутність та ідейна направленість реформаційних поглядів М. Лютера.
21. Погляди на реформацію та політичні аспекти цього процесу в працях Ульріха фон Гуттена та Еразма Роттердамського.
22. Сутність та направленість утопічних ідеї Т. Мора та Т. Кампанелли.
23. Сутність та направленість теорії природного права та суспільного договору.
24. Роль права в поглядах Т. Гоббса на функціонування держави та її стосунки із підданими.
25. Основні завдання держави та обов'язки підданих щодо неї, на думку Т. Гоббса.
26. Порівняльний аналіз теорії розподілу влади в державі в працях Т. Гоббса, Дж. Локка та Ш. Монтеск'є.

27.Ідейне підґрунтя для незгоди з приводу об'єму прав підданих що мають бути передані державі за переконанням Т. Гоббса та Дж. Локка.

28.Ідея норм спільного проживання та їхня роль в виникненні держави в поглядах Дж. Локка.

29.Ш. Монтеस्क'є про деспотизм та типи політичних режимів.

30.Ш. Монтеске про демократію та інституціональні загрози для її існування.

31.Роль суспільства для встановлення та збереження демократії в працях Ш. Монтеस्क'є.

32.Погляди на війну в працях Ш.Монтеस्क'є.

33.Взаємовідношення природного права та влади в працях ж.-Ж. Руссо.

34.Погляди Ж.-Ж. Руссо на суспільний договір та державу.

35.Ставлення Ж.-Ж. Руссо до приватної власності.

36.Свобода особистості та державна влада взаємовідношення між явищами в поглядах Ж.-Ж. Руссо.

37.Ідеї народного суверенітету та прямої демократії в працях Ж.-Ж. Руссо.

38.Характеристика форм правління в працях Ж.-Ж. Руссо.

39.Філософія права І. Канта.

40.Співвідношення понять моральність та легальність в працях І. Канта.

41.Типологія права, на думку І. Канта.

42.Уявлення розподілу влади та значення цієї системи в працях І. Канта.

43.Правопорядок та законслухняність як елементи громадянської свідомості в трудах І. Канта.

44.Республіка як правова держава на думку І. Канта.

45.Сутність та властивості міжнародного права та можливість становлення довічного миру на думку І. Канта.

46.Філософія права Г. Гегеля.

47.Сутність та ознаки громадянського суспільства в працях Г. Гегеля.

48.Сутність держави та її структура і можливості на думку Г. Гегеля.

49.Моральність та її роль в політико-правовій системі на думку Г. Гегеля.

50.Взаємовідносини держави та громадянського суспільства в працях Г.Гегеля.

51.Питання суверенітету в працях Г. Гегеля.

52.Влада – ознаки, типи та властивості на думку Г. Гегеля.

53.Суспільна думка та суверенітет держави в працях г. Гегеля.

54.Сутність та роль війни в працях Г. Гегеля.

55.Сутність трудової теорії власності та її відношення до державних інститутів в поглядах К. Маркса.

56.Антагоністичні класи та класова теорія К. Маркса.

57.Вчення К. Маркса про матеріальну базу та політичну надбудову.

58.Відчуження як економічне та суспільно-політичне явище та шляхи його подолання в працях К. Марса.

59.К. Маркс про приватну власність та громадянське суспільство.

60. Суспільно-економічні формації, їхня характеристика та роль на думку К. Маркса.

61. Держава та антагоністичність суспільства в працях К. Маркса.

62. К. Маркс про необхідність пролетарської революції та ознаки готовності суспільства до неї.

63. М. Вебер про навмисні дії що створюють осмислені політичні, правові економічні та суспільні інститути.

64. Роль релігії в суспільно-політичних процесах на думку М. Вебера.

65. М. Вебер про бюрократію як формальну раціональність.

66. Типологія володарювання та влада за М. Вебером.

67. Харизма як суспільно-політичний фактор в працях М. Вебера.

68. Легальність та легітимність в працях М. Вебера.

69. Раціонально-легітимна влада та реалізація нею влади на думку М. Вебера.

70. Сутність та значення ідеального типу в працях М. Вебера.

71. Спільні та протилежні погляди К. Маркса та М. Вебера на політико-правову систему.

72. Спільні та протилежні погляди К. Маркса та М. Вебера на політико-економічну систему.

73. Німецький націонал-соціалізм.

74. Італійський фашизм.

75. Сучасні теорії демократії.

4.4 Самостійна робота

Під час самостійної роботи здобувачі опрацьовують матеріал аудиторних занять курсу, і питання винесенні на самостійне вивчення. Розподіл часу самостійної роботи виконується згідно плану навчального процесу та робочого плану дисципліни. Під час самостійної роботи здобувачі звертаються до літератури теоретичного курсу та допоміжної методичної літератури в разі необхідності.

Різновидами самостійної роботи є:

- вивчення лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання за відповідними темами окремих питань з навчальної дисципліни;
- робота з рекомендованою основною і додатковою літературою;
- підготовка доповідей, підготовка до обговорень за відповідними темами на семінарських заняттях;
- підготовка творчих робіт (есе, реферати, презентації, виступ на конференції та ін.);
- систематизація теоретичних та практичних знань перед модульною контрольною роботою та екзаменом.

Контроль виконання самостійної роботи відбувається при обговореннях на семінарах, при написанні модульної контрольної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Об'єкт, предмет та методи дослідження історії політичних вчень та їх місце в системі гуманітарних знань.
2. Структура політичної доктрини.
3. Класифікація політичної думки.
4. Періодизація історії політичних вчень.
5. Характеристика суспільно-політичного устрою країн Стародавнього Сходу.
6. Політична думка Стародавньої Індії.
7. Політична думка Стародавнього Китаю.
8. Особливості суспільно-політичного устрою Стародавньої Греції.
9. Етико-філософські та політико-правові погляди Сократа
10. Политическая философия Платона.
11. Политические взгляды Аристотеля.
12. Соціально-економічні та політичні передумови формування політичної думки Давнього Риму.
13. Вчення про походження держави в інтерпретації римських авторів.
14. Ідеї стоїків.
15. Політичні ідеї епохи Візантії.
16. Політичні ідеї Київської Русі
17. Суспільно політичний лад країн Західної Європи в період виникнення і розвитку феодалізму.
18. Християнський неоплатонізм Августина та погляди Фоми Аквінського.
19. Особливості ідеології станово-представницької монархії.
20. Політична філософія середньовічного Сходу.
21. Соціально-економічні та ідейні підвалини Відродження.
22. Політичні погляди Нікколо Макіавеллі.
23. Політичне вчення Жана Бодена та інших етиків-гуманістів.
24. Соціалістичні погляди Томаса Мора і Томазо Кампанелли.
25. Передумови Реформації.
26. Політичні ідеї діячів Реформації та «тираноборців».
27. Засновник швейцарського протестантизму – Ульріх Цвінглі.
28. Передумови ранніх буржуазних революцій в країнах Західної Європи.
29. Нідерландська революція XVII ст. та політичні погляди Гуго Гроція і Баруха (Бенедикта) Спінози.
30. Політична думка в Англії в період революції.
31. Характеристика державного устрою Франції напередодні революції. Політичне вчення Вольтера.
32. Політичні ідеї Шарля Луї Монтеск'є.
33. Політичні концепції Жан-Жака Руссо.
34. Політичні погляди Поля Анрі Гольбаха.
35. Про політику і державу. Клод Анріан Гельвецій.
36. Особливості політичних поглядів діячів французької буржуазної революції.
37. Війна колоній за незалежність і утворення США.

38. Олександр Гамільтон і його політичні погляди.
39. Політичне вчення Томаса Джефферсона.
40. Джеймс Медисон і його політичні погляди.
41. Характеристика суспільно-політичного устрою Німеччини.
42. Політичне вчення Іммануїла Канта.
43. Політична теорія Іоганна Фіхте.
44. Вчення Гегеля про державу і право.
45. Західноєвропейський лібералізм та його сутність.
46. Політична програма лібералізму Бенджаміна Анрі Констана.
47. Політичний лібералізм Ієремія Бентама.
48. Політична доктрина Джона Стюарта Мілля.
49. Політичні погляди німецьких лібералів. Вільгельм фон Гумбольдт.
50. Лібералізм Лоренца Штейна.
51. Сен-Сімон — основоположник французького утопічного соціалізму початку ХІХ ст.
52. Шарль Фур'є та його соціальна програма.
53. Характеристика соціально-політичного становища в Росії.
54. Політичні ідеї О. І. Герцена.
55. Політичні погляди В. Г. Белінського.
56. Особливості політичного вчення М. Г. Чернишевського.
57. Радикальні політичні ідеї: марксизм, ленінізм, фашизм.
58. Політичні ідеї елітизму.
59. Політичні погляди М. Вебера.
60. Політична доктрина соціал-демократів.

4.5. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи та підходи до навчання:

Студентоцентроване навчання – розширення автономії здобувача, здатності до критичного мислення на основі результативного підходу, що передбачає нові підходи до навчання з метою розвитку особистості здобувача з урахуванням його ціннісних орієнтацій.

Репродуктивний метод – навчання здобувачів організовується за допомогою практичних вправ та робіт, різних форм самоконтролю, що сприяє формуванню знань, навичок і вмінь у здобувачів, основних розумових операцій (аналіз, синтез, узагальнення тощо).

Комбінація лекційних та практичних занять та консультацій (зокрема особистих консультацій з викладачем та використанням системи Moodle) із розв'язанням ситуаційних завдань, які розвивають аналітичні здібності та навички роботи в колективі.

Пояснювально-ілюстративний метод – здобувачі одержують знання на лекціях, з навчальної або методичної літератури шляхом конспектування, тезування, анотування, рецензування, під час консультацій з підготовки рефератів та/або доповідей.

Евристичний метод – під керівництвом викладача або на основі евристичних вказівок здобувачі активно намагаються знайти рішення висунутих у навчанні, або сформульованих самостійно, пізнавальних завдань, що дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на практичних заняттях та контрольних точках.

Методи стимулювання й мотивації навчальної роботи – здобувачі приймають участь у моделюванні ролевих ситуацій, створенні ситуацій успіху в навчальній роботі, пред'явленні вимог і методів заохочення.

Метод проблемного викладу та проблемно-орієнтованого навчання, зокрема з проведенням презентацій – розуміння здобувачами поставленої проблеми та формулювання пізнавальних завдань на основі різних джерел та засобів, уміння проаналізувати поставлене завдання, порівняти різні точки зору та підходи, розуміння логіки та думок викладача, усвідомлення та запам'ятовування.

Метод самостійної роботи здобувачів та самостійного навчання – розв'язання практичних завдань та опрацювання теоретичного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення. Самостійна робота з вивченням оприлюднених навчальних матеріалів, зокрема в системі роботи освітньої платформи дистанційного навчання Moodle DDMA.

Методи організації й здійснення навчальної та наукової діяльності, що поєднує словесні, наочні і практичні методи:

- словесні методи – у вигляді бесіди, інструктажу, лекційного матеріалу, методичних вказівок, співбесід;
- наочні методи, відео методи тощо – проведення лекційних та практичних занять за допомогою презентацій, ілюстрацій, демонстраційного матеріалу, тобто отримання знань завдяки наочному спостереженню;
- практичні методи – за допомогою вправ, практичних прикладів, аналізу статистичних даних, тренувань, тренінгів здобувачі одержують знання та уміння, виконуючі ці практичні дії;
- наукова робота здобувача – наукові дослідження та опрацювання наукової інформації.

Активні методи навчання (дискусійні методи) – в будь-яких формах навчання, включаючи лекційні заняття, використовуються елементи дискусії, а саме: обговорення, ділові ігри, діалог.

V КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

Максимальна кількість балів (100) при оцінюванні знань з навчальної дисципліни, яка завершується екзаменом, формується з двох частин, з коефіцієнтом 0,5 кожна:

- за поточну успішність 100балів (сума балів, зароблена у семестрі, але не менше 55);
- на екзамені 100балів (мінімально необхідна кількість балів за екзамен 55).

Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів;
- модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;
- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати свою власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання поза аудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів ВО з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	

55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	-фронтальне опитування за термінологічним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття; -оцінювання активності участі у дискусіях
	Індивідуальні завдання	-письмовий звіт або реферат про виконання індивідуального завдання; -оцінювання самостійності та якості виконання завдання ході звіту-захисту та співбесіди
	Модульні контрольні роботи	-стандартизовані тести; -питання до модульної контрольної роботи
	Підсумковий контроль	питання до екзамену

VII СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Історія зарубіжних політичних вчень», форми і терміни контролю (спеціальність 052 Політологія)

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових,	10	40	1-18

	практичних та ситуаційних завдань на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та поза лекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.			
2	Індивідуальне завдання Підготовка презентації за обраною темою і виступ з доповіддю на практичних заняттях, тез доповідей, статті, роботи на конкурс, презентації, виступ з доповіддю на конференції	10	15	1-18
3	Модульна контрольна робота №1 (Здобувач виконує тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1)	7	15	9
4	Модульна контрольна робота №2 (Здобувач виконує тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №2)	7	15	17
5	Колоквіум	5	15	17
	Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою (коефіцієнт вагомості=0,5)	55	100	18
	Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5)	55	100	18
Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності+0,5*оцінка підсумкового контролю				

VIII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1 Основна література

1. Гончарук-Чолач Т. Історія українських та зарубіжних політичних вчень. К.: Ліра-К, 2020. 228 с.
2. Гелей С. Політологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 348 с.
3. Зозуля Є. В., Туренко О. С., Іванов І. В. Історія вчень про державу і право: навч. посіб / Є. В. Зозуля, О. С. Туренко, І. В. Іванов. Херсон: «Олді-Плюс», 2018. 308 с.
4. Історія зарубіжних політичних вчень: навчальний посібник для студентів спеціальності «Політологія» усіх форм навчання / уклад. О. В. Шимко. Краматорськ: ДДМА, 2020. 190 с.

5. Історія вчень про державу та право: навч. пос. для підгот. до іспитів. Уклад. Тетарчук І., Дяків Т. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 184 с.
6. Ладиченко В.В. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. / В. В. Ладиченко, В. В. Орленко, В. І. Орленко; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ: Медінформ, 2014. 462 с.
7. Любохинець Л., Шавкун В., Бабич Л. Історія політичних та економічних вчень. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 294 с.
8. Макіавеллі Н. Державець. К.: Фоліо, 2019. 121 с.
9. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право: посіб. для підгот. до іспитів / В. В. Орленко. 4-те вид., стер. Київ: Паливода А. В., 2014. 200 с.
10. Шляхтун П. Політологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 472 с.

8.2 Допоміжна література

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. К.: Фабула, 2019. 288 с.
2. Вебер М. Протестантська етика та дух капіталізму. К.: Наш формат, 2018. 216 с.
3. Локк Д. Два трактати про правління. К.: Наш формат, 2020, 312 с.
4. Милль Д.С. Про волю. К.: Андронум, 2020, 118 с.
5. Снайдер Т., Джадт Т. Роздуми про двадцяте сторіччя. К.: Човен, 2019. 384 с.
6. Платон. К.: Андронум, 2020. 318 с.
7. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до французької революції. К: Наш формат, 2018. 576 с.
8. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К: Наш формат, 2019. 608 с.

8.3 Web-ресурси

1. <http://library.khpg.org/files/docs/1380635715.pdf>
2. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-21.html>
3. <https://www.e-reading.club/bookreader.php/97512/Halin>
4. <http://www.politnauka.org/library/uchebnik/leist.php>
5. <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/103890/1>